

poměru, nastalé po dni, kdy vstoupil v účinnost, který pokládá za kritický, a umožňuje mu tuto přímočárnost nepatrnost dávky, která nedovoluje mluvit o křivdě. Že zákon nebere zřetele na to, zda po kritickém dni 1. září 1920 v době platnosti zákona (od 1. září 1920 až do 31. srpna 1921) změna v držbě pozemku nastala, plyne také již z toho, že dávec podrobuje držitele vsí půdy, jak zemědělské, tak lesní, vinic i zahrad, a v tom jest i půda, kde sklizeň v té době třeba nenastává, ano braní užitků po celou řadu let je snad vyloučeno (lesy). Toto skryté stanovisko zákona, že pro povinnost, platiti dávku, jest rozhodným den, kdy vstoupil v působnost (1. září 1920), prováděcí nařízení vlády ze dne 23. září 1920, čís. 541 sb. z. a n. zřetelně a očitě zaujalo. Stanoví v čl. I. čís. 4, že pro povinnost, platiti dávku, jakož i pro její výši, jest rozhodným stav katastru daně pozemkové dne 1. září 1920. Pakliž ale tak a den ten je rozhodným pro vznik povinnosti vlastníkovy a on musí dávku platit, kdyby třeba hned 2. září 1920 byl pozemek prodal, tedy, může-li vlastník dávku přesunouti na pachtýře, jest den ten důsledně rozhodným také pro povinnost pachtýřovu, nahraditi ji; kdo byl pachtýřem dne 1. září 1920, musí vlastníku celou dávku hraditi, třeba hned v následujících dnech pachtýřem býti přestal, i nemá tedy nároku na repartici podle míry času, po který v době od 1. září 1920 do 30. srpna 1921 v pachtovní držbě se nalézal. Dávku arciž jest splatiti ve dvou lhůtách, totiž dne 1. října 1920 a dne 1. dubna 1921, ale tím jest určena jen doba splatnosti, kterou přesně lišiti dlužno od doby vzniku platební povinnosti; povinnost vznikla dne 1. září 1920, splatnost však nastala polovicí dne 1. října 1920 a polovicí 1. dubna 1921. Avšak pachtovní poměr žalovaného pomínul, jak bezesporo, teprv 15. prosince 1920, byl tedy žalovaný v kritický den 1. září 1920 ještě pachtýřem, musí tedy žalobci nahraditi celou dávku (čl. I. čís. 3 nař.), i spornou polovici, dne 1. dubna 1921 splatnou. K vývodům odvolacího soudu se ještě podotýká: Na § 1099 obč. zák. se nelze odvolávat, protože předpis Opatření jest výjimečný, stanově dávku výjimečnou, stanoví pro ni sám i prováděcím nařízením také výjimečná pravidla. A dále: dávka je jednorázová se splatností ve dvou krátkých lhůtách, i odpadají tedy všechny úvahy, jež odvolací soud připíná na případ, že by rozpočtena byla na 10 let. Tu by patrně musila býti velmi značná a tíživá — neboť nepatrnou na tak dlouho zákon repartovati nebude a potom arci by byl zákonodárný důvod pro repartici.

Čís. 1815.

K hospodářské nemožnosti plnění dlužno přihlížeti pouze tehdy, nastala-li událostmi, jež strany, uzavírajíce smlouvu, nemohly předvídati.

Úhradní koupi nelze předsevzítí, pokud neuplynula původní, pokud se týče prodloužená lhůta dodací, leč že prodatel již před tím plnění odmítl a cena zboží nebyla vyšší. Nutno-li poskytnouti dodatečnou lhůtu k plnění, lze krycí koupi předsevzítí teprve po jejím uplynutí. Zda kupitel, předsebera krycí koupi, zboží potřeboval a k čemu je potřeboval, jest lhostejno.

(Rozh. ze dne 5. září 1922, Rv I 455/22.)

Žalující firma uzavřela v roce 1919 se žalovanou smlouvu o dodání zinku, jehož část žalovaná dodala, se zbytkem 20.000 kg zůstala však v prodlení, ježto jí v dodávce zabránila stávka v její továrně. Žalobkyně vyzvala ji dopisem ze dne 28. května 1920, by polovici zbytku dodala v červnu a polovici v červenci 1920, načež 7. července 1920 přikročila ku krycí koupi. Žalobě o náhradu rozdílu mezi cenou smlouvenou a cenou, již žalobkyně vynaložila při krycí koupi, bylo vyhověno s o u d y v š e c h t ř í s t o l i c. N e j v y š š í m s o u d e m z t ě c h t o

d ů v o d ů:

Dovolání přehlíží, že § 1447 obč. zák. předpokládá nemožnost plnění n a h o d i l o u a t u d í ž n e z a v i n ě n o u, a to ovšem musí platiti nejen pro námitku nemožnosti fyzické (absolutní), nýbrž i hospodářské (relativní). Uzavřena-li smlouva před válkou a doba splnění nastala teprve za války, kdy poměry podstatně se změnily a splnění hospodářsky nemožným činily, přihlížela k tomu praxe jako k nemožnosti nezaviněné, protože takovou radikální změnu poměrů nebylo možno předvídati. Pakliže však smlouva uzavřena byla teprve za války, kdy poměry už byly takové, že strana musila s případnou budoucí hospodářskou nemožností plnění počítati, zavinila si nemožnost tu sama, a nemůže se náhody a tudíž dobrodiní § 1447 obč. zák. dovolávati. Zavinění její spočívá v tom, že přes to, že při náležité rozvaze s nemožností splnění počítati musila, smlouvu přece uzavřela, aniž by se buď hospodářsky proti nemožnosti samé nebo smluvně proti právním jejím následkům opatřila, a že takto tedy risiko budoucích nepříznivých poměrů převzala. Poctivost obchodu, věrnost a víra tu pak vyžadují, by strana smluvníku svému ve slově a tudíž ve smlouvě stála, tedy smlouvu splnila, pokud se týče následky nemožnosti nesla a škodu hradila. Totéž však platí, když smlouva se stala teprve v době poválečné, kdy změna hospodářských poměrů, válkou přivoděná, ještě trvala — a trvá — a podstatě posud — strana tedy nepředvídatelností hospodářské nemožnosti plnění omlouvati se nemůže. Proti žalované platí to v tomto případě tím spíše, když smlouvu nejen teprve v roce 1919 koncem srpna a začátkem září uzavřela, ale nemožnost splnění svádí mimo to v podstatě na stávku, která, jak nesporně, v jejím závodě již v čase uzavření smlouvy trvala, a na zvýšení výrobních nákladů, jež po obnovení provozu její cinkové hutě nastalo. Právě-li dovolání, že náš hospodářský stav i dnes ještě na dlouhou dobu jest nevyjasněným a nehotovým, má v podstatě pravdu, ale nemůže z toho dovozovati, jak neprávem činí, že ochrana § 1447 obč. zák. proti hospodářské nedostižnosti plnění na stejně dlouhou dobu jest nepostrádatelna, nýbrž právě naopak, že ochrana ta pravidelně již odepřena býti musí, protože nevyjasněnost a nehotovost poměrů musí nabádati každého k opatrnosti, by na se nebral závazky, o nichž se nadíti může, že je hospodářsky nebude moci vůbec splniti nebo jen s nepoměrnými obtížemi. Tím arci se nepopírá, že výjimkou i nyní mohou nastati případy, kdy k hospodářské nemožnosti plnění dlužno přihlížeti, avšak to předpokládá, by nemožnost nastala událostmi, jež při smlouvě strany předvídati nemohly, což právě bude velmi řídké. Co se týče druhé hlavní otázky, škody, neznává dovolání podstatu konkrétního výpočtu škody a krycí koupě. Je-li

prodávatel s dodáním zboží v prodlení, může kupitel, vykonal-li volbu v tom smyslu, že žádá náhradu škody pro nesplnění, koupiti si nedodané zboží jinde (koupě krycí), ovšem zachováváje při tom péči řádného obchodníka, což se obzvláště týče též ceny kupní, a může potom žádati rozdíl mezi cenou smluvní a cenou koupě krycí. To se v tomto případě stalo. Zboží mělo dle uzávěrky býti dodáno na odvolání žalující firmy v měsících září, listopadu a prosinci 1919, ale ohledně zbytku 20.000 kg nastal následkem stávk v závodě žalované průtah, jež jí žalobkyně prominula. Když provoz závodu obnoven, vyzvala žalobkyně žalovanou dopisem ze dne 28. května 1920, aby zbytek nejdéle do 30. června 1920, je-li jí to však milejší, 10.000 kg v červnu a zbytek v červenci 1920 dodala, a když žalovaná na to dopisem ze dne 10. června 1920 odpověděla, že výrobní náklady tak stouply, že dodávka za cenu smlouvenou jest pro ni nedostupnou a že tedy není na smlouvu vázána, udělila jí žalobkyně dopisem ze dne 18. června 1920 dodatečnou lhůtu tak, že jí pohrozila, že se na její útraty krýti bude, neprohlásí-li do 20. června určitě, že jeden vagon dodá během června a druhý během července, a když žalovaná v odpovědi své ze dne 24. června 1920 tomu odpírala, dala jí listem ze dne 30. června 1920 poslední dodatečnou lhůtu do 5. července 1920 s tím, že jinak bude se na její útraty jinde krýti. Když potom jednání mezi stranami, by se kryla koupí u žalované samé, nevedlo k cíli, kryla se žalobkyně, jak nižší stolice zjistily, u firmy bratří D., která v tuzemsku vedle žalované jediná v úvahu přichází, koupí ze dne 7. července 1920. Z tohoto stavu věci jde, že žalobkyně jednala v podstatě podle zákona (čl. 355, 356 obch. zák.), neboť poklesky, jež se níže ukážou, nebyly toho rázu, by jí práva na náhradu škody zbavovaly, a musí jí tedy žalovaná rozdíl mezi cenou smluvní a cenou krycí koupě hraditi. Vše, čím se proti tomu žalovaná v dovolání brání, jest bezvýznamné. Žalobkyně nemusí dokazovati, že zboží nedodané potřebovala, zejména snad pro své zákazníky, by jim smlouvy splniti mohla; jestliť jedinou podmínkou krycí koupě, že prodávatel nedodal, a je v prodlení, ale nic nezáleží na tom, zda kupitel má pro zboží odbyt anebo je dokonce smluvně povinen jinému je dodati čili nic, je tedy lhostejno, zda-li žalobkyně snad docílila storna uzávěrek se svými zákazníky a byla by se mohla bez zboží obejít. Tato ochrana dovolatelky tedy neobstojí. Mylným jest také náhled dovolatelky, že když žalobkyně dopisem ze dne 28. května 1920 vyzvala žalovanou k dodání zboží, vykonal volbu mezi právy čl. 355 obch. zák. a rozhodla se pro právo na plnění, že tedy od této volby nemohla později ustoupiti a nárok na náhradu škody pro nesplnění vznášeti. Jestliť právo na splnění přirozeným právem smluvním, k vůli němuž právě smlouva uzavřena byla a jež ze smlouvy samé vyplývá, kdežto právo na náhradu pro nesplnění nebo na odstoupení od smlouvy jsou kupiteli teprv pozitivním předpisem zákona pod jistými předpoklady zřízeny, kupitel nepotřebuje tedy vykonávati volbu, by nabyl práva na plnění, nepotřebuje činiti oznámení prodávateli a dodatnou lhůtu mu udělovati jak se to vyžaduje dle čl. 356 při obou druhých alternativách. Vyzve-li tedy kupitel prodávatele k dodání zboží, nesmí se to hned pokládati za oznámení volby, neboť nedává tím ještě na jevo, že se z oněch tří práv rozhodl pro toto, nýbrž je to pouhá upomínka liknavého dlužníka. Teprv kdyby z vyzvání plynulo, že se druhých práv vzdává a výlučně splnění požaduje,

byla by volba vykonána pro splnění: to však z citovaného dopisu dosuzovati nelze. Krycí koupi může kupitel předsevzítí teprv, když prodávatel je s dodáním v prodlení, a je-li třeba udělití mu dodatečnou lhůtu, tedy teprv, když lhůta ta uplynula. To se podává logicky z toho, že teprv prodlením prodávatelským může vzejítí pro kupitele vůbec nárok na náhradu škody (čl. 355) o že až do uplynutí dodatečné lhůty prodávatel jest oprávněn zboží dodati a kupitel povinen je přijati, nemůže tedy kupitel do té doby krýti se jinak na účet prodávatělv. Nelze tedy sice souhlasiti s názorem Stauba-Pisko (§ 26 k čl. 355), že kupitel má mezi těmito dvěma dobami volbu, avšak správným jest další náhled téhož komentáře, že, udělil-li kupitel prodávateli dodatečnou lhůtu neoprávněně, nemůže to prodávateli býti na újmu, t. j. kupitel jest po nadejití řečené kritické doby nejen oprávněn krycí koupi předsevzítí, nýbrž také povinen, předsevzítí ji pak bez zbytečného odkladu, co nejdříve, že tedy, když prodávatel už dřív prohlásil, že nechce dodati, v kterémž případě dodatečné lhůty dle povahy věci třeba není, kupitel nemá lhůtu udělovati a tak dobu krycí koupě oddalovati, což má po případě vliv na cenu její — nýbrž ihned ke krycí koupi přikročiti. V tomto případě nastalo puvodně prodlení žalované již uplynutím uzávěrkové dodací lhůty (listopad a prosinec 1919), a poněvadž se žalovaná omlouvala stávkou, povolila jí žalobkyně lhůtu dodací až do obnovení provozu její cinkové hutě, načež ji, jak řečeno, dopisem ze dne 28. května 1920 vyzvala, by dodala polovici v červnu a polovici v červenci 1920, tedy jí až do té doby lhůtu dodací prodloužila. Že to skutečně bylo prodloužení dodací lhůty, a nikoliv udělení lhůty dodatečné, která prodlení neodčinuje, plyne z toho, že dodatečné lhůty je dle čl. 356 potřeba toliko, když kupitel oznamuje, že bude pro případ nedodání ve lhůtě, kterou zároveň uděluje, žádati náhradu pro nesplnění, nebo že od smlouvy ustoupí; toho však žalobkyně neoznamovala, nýbrž prostě k dodání vyzývala. Prodlení nastalo tedy co do první polovice zbytkové dodávky teprv uplynutím měsíce června a co do druhé polovice teprve uplynutím měsíce července. Udělení dodatečné lhůty potřebí nebylo, protože žalovaná dopisem z 10. června 1920 prohlásila že následkem stoupnutí nákladů výrobních necítí se na smlouvu vázanou, čímž zřetelně dala na jevo, že dodati nechce. Měla tedy žalobkyně krycí koupi předsevzítí hned po uplynutí dodací lhůty, tedy ohledně první polovice zbytkové dodávky začátkem července a ohledně druhé začátkem srpna 1920, a ne uděletí žalované listem ze dne 30. června 1920 dodatečnou lhůtu do 5. července 1920, jež ohledně druhé polovice zbytkové dodávky vůbec nebyla dodatečnou, protože tu lhůta dodací končila vůbec teprv koncem července 1920. Žalobkyně předsevzala krycí koupi dne 7. července 1920 celkově pro obě polovice zbytkové dodávky, tedy co se týče první polovice v čas, co však se týče druhé polovice zdánlivě předčasně, protože žalovaná tu v prodlení ještě nebyla. Předčasnost ta je v skutku jen zdánlivá, neboť když prodávatel určitě prohlásil, že dodati nechce, jako zde, není příčiny, proč by kupitel nemohl krycí koupi předsevzítí ihned, ještě před uplynutím dodací lhůty. Ovšem má tu prodávatel právo vésti dukaz, že by cena krycí koupě, kdyby uplynutí dodací lhůty bylo bývalo vyčkáno, jevila se nižší (Staub-Pisko cit. § 26), toho však žalovaná ani netvrdila, naopak dle svědka D. zůstala cena u jeho firmy od 4. května 1920 do počátku

prosince 1920 táž. Pak-li tedy vůči tomuto stavu věci žalovaná ještě v dovolání provádí, že se žalobkyně již v listopadu 1919, a pak v lednu, dubnu a květnu 1920 cinkem opatřila, že se tedy kryla p ř e d e m a to za ceny levnější. a že může účtovat jen tu škodu, která při těchto levnějších cenách jako rozdíl vyplývá, jest na omylu a neprávem viní žalobkyni z obmyslnosti. Neboť nákupy cinku, které žalobkyně předsevzala v uvedených měsících, kdy žalovaná ještě v prodlení nebyla, nebyla žalobkyně ani oprávněna, neřku-li povinna účtovat na dodávku od žalované dlužnou; tím kryla jinou svou potřebu, ale nebyla a nemohla to býti koupě krycí na dodávku spornou.

Čís. 1816.

Náhradový zákon ze dne 8. dubna 1920, čís. 329 sb. z. a n.

Přípustnost dovolacího rekursu do usnesení rekursního soudu, jenž odmítl rekurs do usnesení o výpovědi z důvodů formálních.

Právo ku stížnosti přísluší p o u z e osobě hospodařící na velkostatku, nikoliv však vlastníku, jenž na velkostatku nehospodaří.

(Rozh. ze dne 5. září 1922, R II 354/22.)

Do usnesení prvního soudu, jímž doručena výpověď Státního pozemkového úřadu osobě hospodařící na zahraném majetku, vznesl vlastník stížnost, již r e k u r s n í s o u d zamítl. D ů v o d y: Dle ustanovení § 20 zákona ze dne 8. dubna 1920, čís. 329 sb. z. a n. přísluší proti výpovědi, dané Státním pozemkovým úřadem osobě hospodařící ve smyslu § 12 a násl. cit. zák., pouze osobě hospodařící stížnost k nadřízenému soudu z důvodů, že nebylo šetřeno ustanovení tohoto zákona. Poněvadž zákon právo stížnosti propůjčuje pouze osobě hospodařící, schází majitelům velkostatku oprávnění ku stížnosti a nebylo proto stížnosti vyhověno.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl rekursu vlastníka.

D ů v o d y:

Doslov usnesení rekursního soudu, že se »rekursu nevyhovuje a napadené usnesení potvrzuje«, — mohl by sváděti k domněnce, že soud druhé stolice rozhodl věcně o stížnosti proti výpovědi a že tudíž usnesení rekursního soudu, učiněné před tím, než nabyt účinnosti zákon ze dne 13. července 1922 čís. 220 sb. z. a n. a s ním nové znění § 20, nevyklučující více dovolacího rekursu, není podrobena dalšímu prostředku oprávněmu (srov. původní znění § 20 zákona náhradového). Než z důvodů, příčinných k usnesení, jemuž jest odporováno, zřejmě vysvítá, že soud druhé stolice v pravdě neučinil rozhodnutí o rekursu, nýbrž odmítl jej pro nedostatek oprávnění jako nepřipustný. Rekurs, podaný do tohoto formálního vyřízení, jest tedy přípustný i dle původního znění § 20 zákona náhradového, ale jest bezdůvodný. Zákon ze dne 8. dubna 1920, čís. 329 sb. z. a n. (zákon náhradový), pojednává v §§ 12 a násl. o výpovědi, kterou má Státní pozemkový úřad před skutečným převzetím zabraného majetku dáti osobám, na něm hospodařícím, má na zřeteli také případy, kde na přejímané nemovitosti hospodaří nikoli vlastník, nýbrž někdo jiný. V té příčině nařizuje zejména v § 18 (2), že soud doručí